

4. Přednost „rasové politiky“ za Reinharda Heydricha

Když Frank 21. září 1941 informoval Hitlera, Himmlera a Heydricha o silicím českém odporu, ale především o nebezpečí demise protektorátní vlády, rozhodl Hitler 23. září o změně kurzu a vyslal do Prahy coby takzvaného zastupujícího říšského protektora Heydricha, šéfa Hlavního říšského bezpečnostního úřadu.⁷² Pro zastrašení obyvatelstva vyhlásil Heydrich výjimečný stav: jen do konce listopadu dal vykonat 404 rozsudků smrti, z toho dvě pětiny stihly obchodníky na černém trhu, ostatní byli příslušníci hnutí odporu. Dále bylo oznámeno předání 1299 osob Gestapu, ty byly všechny bez výjimky odeslány do koncentračního tábora Mauthausen, odkud se řada z nich nevrátila.⁷³ Heydrich dal kromě toho zatknout předsedu protektorátní vlády generála Aloise Eliáše a 1. října 1941 ho nechal v zinscenovaném procesu odsoudit k smrti.⁷⁴ Už měsíc předtím vyzval Heydrich řídící služebny Gestapa, že je nyní třeba „všechny štvavé kňežoury, Němcům nepřátelské Čechy a Poláky stejně jako komunisty a podobnou lůzu na delší dobu pozavírat do koncentračního tábora“.⁷⁵

V lednu 1942 jmenoval státní prezident Hácha novou vládu, ve které ministerstvo hospodářství převzal německý úředník a ministerstvo

72/ Brandes, *Češi pod německým protektorátem*, str. 248. Michael Wildt, *Generation des Unbedingten. Das Führungskorps des Reichssicherheitshauptamts*, Hamburk 2002, str. 618. Goebbels, *Deníky*, sv. 4, str. 276–278, záznam z 24. 9. 1941. Frank měl 25. 9. 1941 poradu také s Bormannem ve „Vůdcově hlavním stanu“. Frankův zápis z 5. 12. 1941, NA, 110-4-2, str. 47. Služební díář Heinricha Himmlera, str. 215, 217n. (poznámky z 21., 22. a 24. 9. 1941).

73/ Čestmír Amort, *Heydrichiáda*, Praha 1965, dok. 5. Heydrich brigadeführerovi SS H. Müllerovi 30. 9. 1941, v: Miroslav Kárný, Jaroslava Milotová, Margita Kárná (eds.), *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*, Praha 1991, dok. 6. Dalších 140 rozsudků smrti nemělo být oznamováno, měly být provedeny v koncentračních táborech. Zápis řídící služebny Státní policie Praha ze 6. 11. 1941. Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Deutsche Politik*, dok. 46.

74/ Henry Picker, *Hitlers Tischgespräche im Führerhauptquartier 1941–1942*, řeč z 6. 10. 1941. (V českém vydání *Hitlerovy hovory u kulatého stolu*, přel. Josef Orel, Frýdek-Místek 2005, tato pasáž chybí.) Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*, dok. 8. Eliáš byl sice odsouzen k smrti, zapsal si Goebbels, ale nebyl popraven. Hitler „je spokojen se skutečností, že teď máme v českém předsedovi vlády v ruce cennou zástavu a můžeme tak opozici z velké části držet v šachu“. Goebbels, *Deníky*, sv. 4, str. 264, záznam ze 4. 10. 1941.

75/ Robert Gerwarth, *Reinhard Heydrich. Hitlerův kat*, přel. Zlata Kufnerová, Praha/Litomyšl 2012, str. 237.

školství spolu s Úřadem lidové osvěty⁷⁶ Emanuel Moravec, „důsledný zastánce připojení k Říši“. Vláda se měla ze „zemského úřadu pro stížnosti na Říši“ postupně proměnit v „prodlouženou ruku říšského protektora“. Její start ulehčil Heydrich zrušením výjimečného stavu a propuštěním posledních studentů zatčených na podzim 1939 z koncentračního tábora Sachsenhausen. V průběhu jeho správní reformy z května 1942 byli němečtí úředníci na ÚŘP a z oberlandratských úřadů převáděni na vedoucí a kontrolní pozice protektorátní správy na úrovni ústředních a krajských orgánů, zatímco personálně oslabené německé orgány se měly omezit na vydávání směrnic a vykonávání dohledu. Do protektorátní správy bylo dosazeno 1146 Němců, 738 jich zůstalo v ÚŘP a úřadech oberlandratů.⁷⁷ Prezidium ministerské rady bylo rozpuštěno, počet oberlandratů snížen a úkoly převedeny na krajské úřady. Základním principem této „správy z pověření Říše“ je, hlásil Heydrich do Berlína, „likvidovat autonomii zevnitř, a neohrozit přitom fasádu“.⁷⁸

Na téma národnostní a rasové politiky opakoval Heydrich základní myšlenky svého již zde zmíněného komentáře k Neurathovu a Frankovu memorandu z léta 1940. Druhého října 1941 řekl ve větším kruhu posluchačů, mezi nimiž byli i oberlandrati: „Čech v tomhle prostoru už nemá koneckonců co pohledávat.“ Nebude se pokoušet „předělávat tuhle svoloč českou podle staré metody na Němce“. Heydrich prohlásil,

76/ Od 15. 6. 1942 ministerstvo lidové osvěty. Nařízení protektorátní vlády z 15. 6. 1942, v: *Prager Archiv*, 1942, str. 669.

77/ Situační zpráva ŘP pro Hitlera za období 2. 9.–3. 11. 1942. Cit. v: Václav Král, *Otázky hospodářského a sociálního vývoje v českých zemích v letech 1938–1945*, 3 sv., Praha 1958, sv. I, str. 23. Základem této reformy byly návrhy von Burgsdorffa (Frankovi z 13. 10. 1941) a Horsta Naudého (Frankovi z 15. 10. 1941 – oba NA, ÚŘP, I-1d 6120, kr. 304 a 301). Oba vycházeli z toho, že Protektorát bude jednou rozdělen na země Čechy a Morava. Viz též Horst Naudé, *Erlebnisse und Erkenntnisse. Als politischer Beamter im Protektorat Böhmen und Mähren 1939–1945*, Mnichov 1975, str. 114. Zápis Heinze Landmanna z porady ÚŘP s říšským ministrem vnitra 3. 12. 1941. V: Jaroslava Milotová, Vlasta Měšťánková, Lenka Linhartová (eds.), *Heydrichova okupační politika v dokumentech*, Praha 1987, dok. 29. V polovině roku 1944 bylo ve státní správě zaměstnáno 9000 německých a asi 340 000 českých zaměstnanců. [RSHA] III: „Situace v Protektorátu Čechy a Morava“ (*Die Lage im Protektorat Böhmen und Mähren* z 15. 7. 1944), IFZ, T-175, R. 275, str. 2288n.

78/ Heydrich Bormannovi 16. 11. 1941. V: Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*, dok. 37.

„1. že tento prostor musí už jednou být definitivně osídlen Němci. [...] Abychom si učinili přehled o tom, co všechno je z těch lidí v tomto prostoru schopno poněmčení, musím mít po ruce přehlednou kategorizaci obyvatelstva z hlediska rasově-národnostního. To tedy znamená, že pomocí nejrůznějších metod, nejrůznějšími zadními vrátky musím mít možnost veškeré obyvatelstvo z hlediska národnostního a rasového řádně ohledat. Ať za pomoci rentgenologického praporu formou lékařské prohlídky nějaké školy [...] nebo ať budu rasově přezkoumávat mládež při sestavování třeba nějakého oddílu pracovní služby – musím mít celkový obrázek obyvatelstva – pak budu moci říct, obyvatelstvo vypadá tak a tak. Máme tu následující lidi: Jedni mají dobrou rasu a dobré smýšlení, tady je to úplně jednoduché, ty můžeme poněmčit. Pak tu máme ty ostatní, to je jejich protipól: vadná rasa a vadné smýšlení. Tyhle lidi musím dostat pryč. Na Východě je místa dost. No a uprostřed pak zůstává středová vrstva, tu si musím důkladně proklepnout. Takže v téhle vrstvě jsou dobře smýšlející lidé vadné rasy a vadně smýšlející lidé dobré rasy. U dobře smýšlejících lidí vadné rasy – tady to bude pravděpodobně třeba udělat tak, že budou nasazeni někde v Říši nebo nějakým jiným způsobem a bude postaráno o to, aby už neměli děti, protože v tomto prostoru si je dál pěstovat nechceme [...]. Pak zbývají vadně smýšlející lidé dobré rasy. To jsou ti nejnebezpečnější, neboť to je elita dobré rasy [...]. U části vadně smýšlejících lidí dobré rasy bude zbývat jediné, že se je totiž pokusíme usídlit v Říši, v čistě německém prostředí, poněmčit je a názorově je vychovat, anebo když to nepůjde, s konečnou platností je postavit ke zdi [...]“⁷⁹

I Hitler už 5. listopadu 1937 hovořil v zásadním projevu (Hofsbachův protokol) k zástupcům wehrmachtu, přítomen byl i ministr zahraničí, o částečném vysídlení Čechů:

79/ Heydrichův tajný projev 2. 10. 1941, NA, ÚŘP, dod. IV/53. Otištěno v: Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Deutsche Politik*, dok. 22.

„I když osídlení zejména Česka není nikterak řídké, může začlenění Česka a Rakouska znamenat zisk potravin pro pět až šest milionů lidí za předpokladu, že svého uskutečnění dojde nucená emigrace dvou milionů lidí z Česka, jednoho milionu z Rakouska.“⁸⁰

Při jednom „přátelském hovoru kolem stolu“ 6. října 1941 Hitler oznámil, že má v úmyslu „všechny rasově nehodnotné elementy z prostoru celých zemských Čech vysídlit a přesadit na Východ“. Na východních územích „by mohli třeba posloužit jako docela dobří dozorcí“.⁸¹ Při srovnání Hitlerových výroků z roku 1942 s Heydrichovou koncepcí jsou místy patrné větší rozdíly. Hitler 23. ledna 1942 řekl: „Prozřetelnost z nás učinila protivníky. Češi jsou jedním slovem řečeno cizím tělesem uvnitř německé pospolitosti. Není tu místa pro oba dva. Jeden z nás musí zmizet.“⁸² Zatímco tento výrok lze ještě interpretovat přinejlepším ve smyslu Heydrichovy a Frankovy asimilační politiky, v Hitlerově vyjádření z 5. dubna 1942 už takovou možnost postřehnout nelze. Picker si tehdy poznamenal:

„Obzvláště šéf varoval před větším poněmčováním Čechů a Poláků [...]. Stejně opatrní jako s Poláky musíme být zejména s Čechy, kteří získali za více než pět set let zkušenosti, jak nejlépe si hrát na poddané, aniž by vzbuzovali podezření. Kolik Čechů se potloukalo v jeho mládí po Vídni, velmi brzy se tam naučili vídeňský dialekt a pak se jim dařilo dostat se na rozhodující pozice ve státě, hospodářství a tak dále.“⁸³

80/ ADAP, série D, sv. I, dok. 19.

81/ Zpráva Wenera Koeppena Alfredu Rosenbergovi o jednom takovém Hitlerově přátelském rozhovoru s Toussaintem 6. 10. 1941. Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Deutsche Politik*, dok. 25.

82/ *Hitler's Table Talk 1941–1944*, úvod H. R. Trevor-Roper, Londýn 1953, str. 234.

83/ Picker, *Hitlerovy hovory u kulatého stolu*, str. 248n. „Přeměna národnosti“ u Poláků na přičleněných východních územích však už formálně postoupila dál, jejich zařazením do skupin 3 a 4 Německého národnostního soupisu (*Deutsche Volksliste*), než u Čechů. Do 3. skupiny měly být pojímány především osoby údajně německého původu, do skupiny 4 tytéž osoby, jež se ale cítí být Poláky. Czesław Madajczyk, *Die Okkupationspolitik Nazideutschlands in Polen 1939–1945*, Berlín 1987, str. 465–467. Při zařazování do soupisu nehrála roli rasa ve smyslu tělesných atributů. Gerhart Wolf, *Ideologie und*

Další stupňování těchto protičeských tirád dokládá následující Pickerův zápis: „Také Čechy nelze pokládat za Slovany, jelikož jsou turkmenského původu. Stačí, když se nenechá nějakému Čechovi oholit knír, aby se podle jeho růstu poznalo, že se u něho jedná o potomka mongolského kmene.“⁸⁴ Zcela odlišně zněly jeho výroky z 20. května 1942, jimiž vyjádřil svou spokojenost s poměry v Protektorátu a vyslovil domněnku, že Háchův kladný postoj vůči Říši bude záhy sdílet celý český národ, jenž se „na základě pocitu viny a s ohledem na velkou německou osídlovací práci obával, že by byl sám vysídlen“.⁸⁵ Večer pak ve svých úvahách pokračoval a řekl, že „při pevném řízení Protektorátu se musí podařit, že se do dvaceti let čeština zase změní v pouhé nářečí“.⁸⁶ Nebude pravděpodobně náhoda, že o dva či čtyři dny dříve zaslal Heydrich vedoucímu stranické kanceláře Martinu Bormannovi dvě podrobné zprávy o své politice s tím, aby je předložil Hitlerovi.

Heydrichovy názory na „řešení české otázky“ se, jak vidno, prosadily i při projednávání „generálního plánu pro Východ“ (*Generalplan Ost*), jež zadal k vypracování Himmler jakožto říšský komisař pro upevnování německého národního elementu. Dr. Erhard Wetzel, vedoucí pracovník Říšského ministerstva pro okupovaná východní území, hovořil ve svém stanovisku koncem dubna 1942 o možnosti asimilovat asi 50 procent českého národa. Češi „poněmčení neschopní“ měli být jako střední vrstva usídleni na Sibiři, zvláště nebezpeční intelektuálové měli být přinuceni k vystěhování za oceán.⁸⁷ A Himmler v tajném proslovu v Berlíně 9. června 1942 prohlásil:

„Třetím velkým problémem pro dobu míru je osídlování. Válka by

Herrschaftsrationalität. Nationalsozialistische Germanisierungspolitik in Polen, Hamburk 2012, str. 413.

84/ Picker, *Hitlerovy hovory u kulatého stolu*, str. 362 (12. 5. 1942).

85/ Tamtéž, str. 417 (20. 5. 1942).

86/ Tamtéž, str. 423.

87/ Zpráva říšského ministerstva pro okupovaná východní území / hlavní oddělení I (dr. Wetzel) ze 7. 2. 1942 o schůzi několika institucí na říšském ministerstvu pro okupovaná východní území a „Stanovisko a myšlenky o Generálním plánu pro Východ říšského velitele SS“ (dr. Wetzel) z 27. 4. 1942, v: Czesław Madajczyk (ed.), *Vom Generalplan Ost zum Generalsiedlungsplan*, Mnichov 1994, dok. 9 a 16. Také Goebbelsovi Heydrich sdělil, že chce poněmčit „značnou část“ Čechů. Goebbels, *Die Tagebücher*, díl II, sv. 3, str. 316, záznam z 15. 2. 1942 (v českém vydání *Deníků* tato pasáž chybí).

neměla žádný smysl, kdyby v průběhu dvaceti let nebyly osídleny Čechy, Morava, německé východní župy, jihovýchodní Prusko, Gdaňsk, Západní Prusy, Povartí, Horní Slezsko, Generální gouvernement, Východ, Krym, Ingermanland,⁸⁸ a to pouze z rasového hlediska, z hlediska krve.⁸⁹

5. „Střízlivá reálpolitika“ a teror za Franka

Dne 27. května 1942 provedli dva českoslovenští parašutisté vyslaní z Velké Británie atentát na Heydricha. Dvě a půl hodiny nato přikázal Hitler Frankovi, aby dal v odvetu „uvěznit 10 000 Čechů, popř. pokud jsou již ve vazbě, v koncentračních táborech je zastřelit“.⁹⁰ Večer pak Himmler objasňoval rozkaz takto: Je třeba pozatýkat „veškerou opoziční inteligenci“. Ještě těže noci mělo být zastřeleno prvních sto lidí.⁹¹ Frank však dosáhl stažení tohoto rozkazu. Atentát je dílem britských agentů nebo agentů českých ve službách Velké Británie, argumentoval, „nikoli aktem rozsáhlého odbojového hnutí hluboko zakořeněného v českém národě“. Masové popravy by mohly ohrozit „plný zbrojní příspěvek Protektorátu pro německé vítězství“ i spolupráci vlády a odborů. Atentátníky, jejich pomocníky a všechny, kdo byli do věci zasvěceni, je naopak třeba usmrtit „i s jejich rodinami“. Pokud nebudou dopadeni, bude nutno postřílet větší množství „vězňů v koncentračních táborech a intelektuálů, které bude třeba ještě pozatýkat“.⁹²

Dne 9. června 1942 přijal Hitler státního prezidenta Háchu a protektorátní vládu. Hitler prohlásil: „Nic mi nezabrání v tom, abych nevysídlil z Čech a z Moravy několik milionů Čechů, nebudou-li si přát

88/ Kraj kolem dnešního Petrohradu, pozn. red.

89/ Karel Fremund, „Dokumenty o nacistické vyhlazovací politice“, v: *Sborník archivních prací*, 13, 1963, č. 2, dok. 4.

90/ Frankův protokol o telefonním rozhovoru z 27. 5. 1942, v: Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Deutsche Politik*, dok. 105.

91/ Himmler Frankovi 27. 5. 1942, v: Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Deutsche Politik*, dok. 104.

92/ Frankův zápis o jeho audienci u Hitlera z 28. 5. 1942, NA, 114-339-9, str. 34–45, v: Kárný, Milotová, Kárná (eds.), *Deutsche Politik*, dok. 106.

klidné soužití.⁹³ V úzkém kruhu se však vyjádřil odlišně, jak si poznamenal Goebbels: „Naše politika v Protektorátu musí být zatím velmi zdrženlivá.“ Goebbels nemá také trpět na území Říše žádnou protičeskou propagandu.⁹⁴ Himmler téhož dne večer sdělil, že Čechy a Morava musejí být mimo další území do dvaceti let „totálně osídleny Němci“.⁹⁵ Ministr Moravec po návratu do Prahy veřejně pohrozil:

Před nedávnem prý Němci odvetou za vraždu poddůstojníka zastřelili deset Francouzů. „Co si myslel ten zločinec, který spáchal atentát na nejvyššího zástupce Velkoněmecké říše na českém území? Jen si trochu spočítejte, co by český národ čekalo, kdyby pachatelé neměli být vypátráni.“⁹⁶ „Vážně se všeobecně počítalo s tím, že naším úmyslem je zastřelit každého desátého Čecha,“ zapsal si Goebbels. „Celý český národ se tenkrát vážně domníval, že bude zastřelen každý desátý Čech,“ řekl i Frank v březnu 1944.⁹⁷ V odplatu byli zastřeleni muži z Lidic a všichni obyvatelé osady Ležáky. Stanné soudy odsoudily do 1. září 1357 osob k smrti, 477 z nich jen „za schvalování atentátu“.⁹⁸

Hitler jmenoval Heydrichovým nástupcem Kurta Daluega, náčelníka Pořádkové policie (*Ordnungspolizei*). Frank se od počátku pokoušel tohoto „jednoduchého generála policie“, jak Daluega charakterizoval po válce,⁹⁹ z úřadu vytlačit. V srpnu 1943 Hitler Daluega konečně funkce zbavil, poté co Daluege v červnu utrpěl srdeční

93/ Frankův z paměti sepsaný protokol o přijetí u Hitlera 9. 6. 1942, v: Amort, *Heydrichiáda*, dok. 30. Hitler tento rozhovor připomněl svým spolustolovníkům 4. 7. 1942. Picker, *Hitlers Tischgespräche*, str. 434 (v českém vydání tato pasáž chybí).

94/ Goebbels, *Die Tagebücher*, díl II, sv. 4, str. 487, záznam z 10. 6. 1942 (v českém vydání *Deníků* není tato pasáž obsažena). Když vídeňský župní vedoucí Baldur von Schirach 5. 6. 1942 s poukazem na atentát veřejně prohlásil, že vydal rozkaz, aby po Židech byli z Vídně „evakuováni“ i Češi, varovala stranická kancelář před jakoukoli diskusí „o české otázce“ na stranických schůzích nebo na veřejnosti. Oběžník vedoucího stranické kanceláře č. 28/44 z 8. 6. 1942, IFZ, MA 3 (1), Folder 2. Stejně tak Bormann Goebbelsovi 8. 6. 1942, BArch, NS 19/1969, str. 2n.

95/ Heinrich Himmler, *Geheimreden 1933 bis 1945 und andere Ansprachen*, Bradley F. Smith, Agnes F. Petersonová (eds.), Frankfurt nad Mohanem 1974, str. 146–161.

96/ Hamšík, Pražák, *Bomba pro Heydricha*, str. 287n.

97/ Goebbels, *Die Tagebücher*, díl II, sv. 5, str. 39, záznam z 2. 7. 1942 (v českém vydání *Deníků* tato pasáž chybí). Frankův projev na konferenci v Karlově Studánce 27.–31. 3. 1944, NA, 1109-5, str. 16–45. Částečně otištěno v: Král (ed.), *Die Deutschen*, dok. 426.

98/ Brandes, *Češi pod německým protektorátem*, str. 303–318.

99/ IFZ, ND, PS-4079.

infarkt,¹⁰⁰ a jmenoval říšským protektorem dosavadního říšského ministra vnitra Wilhelma Fricka a Franka „německým státním ministrem pro Čechy a Moravu“. Druhý z nich byl pověřen dohledem nad vládou, říšský protektor pouze zastupováním Hitlera jakožto hlavy státu včetně práva udělovat milost.¹⁰¹

Jakožto ministr propagandy vyvodil Joseph Goebbels v únoru 1943 závěry z proklamace k desátému výročí uchopení moci, v níž Hitler hovořil o boji, který vede „Německo, německá branná moc a spolu s námi spojenecké země, a tím Evropa“ proti vnitroasijsko-bolševické vlně“ valící se z Východu. Po bitvě u Stalingradu Goebbels nejen vyhlásil „totální válku“, ale 15. února také napsal: „S tím se neslučuje tendence především ve veřejných projevech nebo ve statích tyto národy, zejména příslušníky národů východních, přímo či nepřímo znevažovat a dotýkat se jich urážkami systému jejich nejvlastnějších hodnot.“ Je „nemístné“, pokračuje, hovořit o budoucím novém uspořádání Evropy na bázi trvalého porobení těchto národů. „Stejně tak je scestné hovořit o nových německých sídlech či rozsáhlém osídlování a vyvlastňování půdy anebo sepisovat teoretická pojednání o otázce, zda můžeme germanizovat národy nebo půdu.“ Tím se podle jeho slov jen dává nepřátelské, a zejména sovětské propagandě možnost stupňovat vůli „východních národů“ k odporu. Na okraj opisu tohoto cirkuláře některý Frankův spolupracovník na více místech připsal: „Protektorát?“¹⁰²

Nutnosti zastavovat v důsledku války provoz některých podniků nebude prý „laciným způsobem národněpoliticky“ využíváno. Po válce se bude moci každý opět vrátit na své oblíbené pracoviště ve vlasti, tvrdil Frank po bitvě u Stalingradu v projevu 26. února 1943 v pražské

100/ Caron Cadle, „Kurt Daluge. Der Prototyp des loyalen Nationalsozialisten“, v: Ronald Smelser, Enrico Syring, Rainer Zitelmann (eds.), *Die Braune Elite*, sv. II., Darmstadt 1993, str. 75.

101/ Brandes, *Češi pod německým protektorátem*, str. 327. Frick byl odsunut do Protektorátu proto, že Hitler a Goebbels nebyli spokojeni s tím, jak si vede ve své funkci ministra vnitra. Goebbels, *Die Tagebücher*, díl II, sv. 9, str. 320, 324, 328, 420, záznamy z 20. a 21. 8. a rovněž 4. 9. 1943 (v českém vydání *Deníků* nejsou tyto pasáže obsaženy).

102/ Goebbelsův oběžník z 15. 2. 1943, NA, 109-5-129, str. 63–66. Na konferenci regionálních šéfů propagandy v Berlíně 18. 4. 1943 hovořil vedoucí kulturního oddělení říšského protektora Martin Wolf o „blízkém pokrevním příbuzenství českého národa s Němci“, ale i o „vyhlazení nežádoucích elementů“, v: Fremund, „Dokumenty“, dok. 17.

Lucerně. Odmítl i „povídačky o takzvaném vysídlování Čechů“. Kromě „přesunů usedlého obyvatelstva“ v důsledku „nezbytného budování vojenských cvičišť“ nalezlo v Protektorátu útočiště před bolševismem ne více než necelých 5000 prchajících německých soukmenovců, tedy pouhých 0,09 procenta ze všech zpět se navracejících osídlenců kmeny německého, prohlašoval pravděpodobně pod dojmem Goebbelsova cirkuláře. Naopak Benešovým stoupencům hrozil koncentračním táborem tím víc, čím víc bude Beneš pokračovat „v podvrtné činnosti“. ¹⁰³ Goebbels hodnotil tento „dosti divoký projev“ kriticky a pokoušel se podle vlastních slov „očekávanou škodu poněkud zmírnit tím, že ho nepustím do zahraničního vysílání“. ¹⁰⁴

Župní vedoucí sousedních žup si stěžovali na malý vliv na dění v Protektorátu. Strana má všude vůči státu vedoucí roli, vznáší na něj nárok i v Protektorátu, řekl župní vedoucí Jury na shromáždění 31. května a 1. června 1943, na které pozval jednak Franka, jenž však účast odřekl, jednak řadu jeho spolupracovníků. Tam Jury a župní vedoucí Horního Podunají Eigruber na příkladech řízení ve věcech příznání státní příslušnosti a povolení ke sňatku požadovali, „aby ve výběru Čechů, kteří přicházejí v úvahu pro poněmčení, bylo konečné rozhodnutí v rukou nikoli SS, nýbrž NSDAP“, Henlein se k tomu však nijak nevyjadřoval. Dva dny předtím ovšem v Jablonci před 1040 „úředními činovníky“ prohlásil: „Slíbil jsem Vůdci, že po válce bude župa Sudety vyčištěna od Čechů.“ Eigruber zdůrazňoval přednost strany před SS: podle něho bylo „neúnosné zejména to, že o tom, který Čech obdrží německou státní příslušnost, rozhoduje SS (zmocněnci Hlavního úřadu rasového a osídlovacího a SD). SS je oprávněna rozhodovat jen o tom, koho do svých řad přijme ona sama. Pro přijetí mezi příslušníky německého národa, řekl, je nepochybně kompetentní strana, a ta se pak musí s přijatými Čechy mořit.“ ¹⁰⁵

103/ Frankův projev z 26. 2. 1943, Otištěno v: *Böhmen und Mähren. Blatt des Deutschen Reichsprotectors in Böhmen und Mähren*, Praha 1943, sešit 3/4, str. 36n.

104/ Goebbels, *Die Tagebücher*, díl II, sv. 7, str. 436, záznam z 28. 2. 1943 (v českém vydání *Deníků* není tato pasáž uvedena).

105/ Zápis vedoucího zvláštního oddělení kulturní politiky (W[olf]) z 10. 6. 1943, NA, 109-14 21, str. 10-13. K Henleinovu výroku srov. Fremund, „Dokumenty“, dok. 16, a Gebel, „*Heim ins Reich*“, str. 335, a Stanislav Kokoška, „Krise nacistické okupační politiky

V rozhovoru s novým vůdcem Hitlerjugend v Protektorátu označil Jury založení Kuratoria pro mládež¹⁰⁶ za „scestné“ a jeho podporu německými poradci za „nesmysl“. Friedrich Knoop podle vlastního sdělení odvětil, že podle představ K. H. Franka i celoříšského vůdce mládeže „právě mládež česká je v rámci evropské mládeže mimořádně důležitá“. „Přeměna národnosti“ může mít úspěch jen mezi mládeží. Práce s mládeží se přitom omezuje pouze „na sváteční, světonázorovou povinnou hodinku“, sportovní kluby organizují sportovní činnost a odbory podnikové školení.¹⁰⁷ Na konci zasedání naléhal Jury na to, aby koordinační orgán strany (Parteiverbindungsstelle) v Praze zorganizoval konferenci, na níž by se hovořilo o zapojení strany do národněpolitických otázek; sturmbannführer SS Ferdinand Fischer to přislíbil.¹⁰⁸ Frank si v Berlíně stěžoval na kritiku i na pokusy župních vedoucích o vměšování a požádal Lammerse, aby mu dojednal přijetí u Hitlera: „Dnes by už mělo být státním a stranickým orgánům všeobecně známo, že Protektorát je způsobem svého vedení ve srovnání s teritorií obsazenými či ovlivňovanými Říší dosud jedním z *nejzpacifikovanějších* [zvýraznil D. B.] nových území Velkoněmecké říše.“ Jury, zčásti i Eigruber a Henlein prý jeho politiku stejně jako Stuckart kritizovali jako „čechofilní“. V Protektorátu je podle Franka třeba „poltlačit pocity“ a provozovat „*střízlivou politiku sledující reálné zájmy*“ [zvýraznil D. B.].¹⁰⁹ Tím, že Hitler Franka 20. srpna 1943 ustanovil německým státním ministrem pro Čechy a Moravu, postavil se zároveň nepřímou za jeho politickou linii; a totéž učinil i Himmler 15. února 1944, když s platností od 1. dubna Frankovi jakožto vyššímu veliteli SS a policie pro Čechy a Moravu podřídil i župu Sudety.

Poté co Frank získal pravomoci i nad Říšskou župou Sudety, sice

v Protektorátu Čechy a Morava v roce 1944 a pokusy o její překonání“, v: *Soudobé dějiny*, 8, 2001, č. 4, str. 595.

106/ Viz níže str. 245n.

107/ Zápis standartenführera SS Ferdinanda Fischera z 1. 7. a velitele Hitlerjugend Friedricha Knoopa z 15. 6. o konferenci NSDAP v Hluboké nad Vltavou 31. 5.–1. 6. 1943, NA, 109-14-21, str. 1–9.

108/ Tamtéž, str. 1–4.

109/ Küpper cituje Frankův dopis Lammersovi a Bormannovi z 8. 6., 24. 7. a 26. 7. 1943. Küpper, *Karl Hermann Frank*, str. 177 a str. 328, pozn. 150n.

před tamními funkcionáři koncem března 1944 zopakoval perspektivní cíle uvedené ve svém memorandu z roku 1940. Avšak „poté, co se na podzim roku 1941 dala před Moskvou na ústup čela tankových armád generála Guderiana“, i německé vedení poznalo, že, jak řekl, „bleskovým válkám je konec“. Heydrich i on sám se zbavili „leckterého povrchního úsudku z počátečních dob i leckterého projevu domýšlivosti“. „V okamžiku, kdy jsme poznali, že politika vůči cizím národům není žádná exaktní věda, velice jsme vystrízlivěli. [...] Potlačili jsme přitom nejjeden resentment a na celou dobu války jsme do nejzazšího koutku odložili politiku, jež se řídí citem, i veškerou ideologii.“ Podrobili revizi svou politickou strategii a taktiku, „abychom vydobyli vše z bohatého lidského i hospodářského potenciálu tohoto prostoru a jeho obyvatel, a přitom neztratili z očí perspektivní cíl. [...] Stali se z nás strážliví, realističtí politici sledující jasně dané zájmy.“¹¹⁰ V zájmu zvýšení výkonu zbrojního průmyslu se vyplatilo „odsunout stranou určité národněpolitické problémy, ale nezapomínáme na ně“:

„Vzhledem k tomu, že Čech má jemný, velmi vyvinutý cit pro národ [...], už od počátku jsme neprovozovali ‚politiku deklarování‘ a neopakovali jsme mu ustavičně cosi o ‚pomocném národu‘, ani jsme se k němu nechovali jako k nějakému africkému žoldněři a rovněž jsme zakázali, aby český národ byl stále srovnáván s ‚panským národem‘, a měl tak na očích svou méněcennost.“¹¹¹

Frank pokračoval: Neinicioval žádné popravky rukojmích většího rozsahu, „jež jsou vlastně příznakem bezpečnostněpolitického selhání a s ohledem na široký okruh příbuzenstva a známých, který má každý rukojmí, jen produkují celou armádu mstitelů“. Ovšem „okruh pachatelů a jejich pomocníků jsem až do posledního, a bylo-li nutno, i těmi nejbrutálnějšími prostředky, nejkratší možnou cestou odstranil“, oznámení o rozsudcích smrti přitom „nevytruboval do světa“. Z pozice vyššího velitele SS a policie pro Říšskou župu Sudety chce přikročit

110/ Frankův projev na konferenci v Karlově Studánce 27.–31. 3. 1944, NA, 110-9-5, str. 16–45. Viz též část přetištěná v: Král (ed.), *Die Deutschen*, dok. 426a.

111/ Tamtéž.

„ke sblížení politiky vůči Čechům v sudetské župě s politikou, kterou provádím v Protektorátu“. Zároveň se kvůli válce snad tu a tam „vydám cestou poněkud mírnější anebo řekněme spravedlivější, například v případě vysídlování českých zemědělců během války“.¹¹²

Po Hitlerově výnosu o totálním válečném nasazení z července 1944 trval Frank na svém požadavku výnos realizovat. „Z politických důvodů“ musí posílat na práci německé školáky a učitele stejně jako české. Hájil tento rovný přístup i proti straně, dokonce pod hrozbou vlastního odstoupení.¹¹³ Na povstání na Slovensku koncem srpna 1944 a na aktivitu partyzánských svazů na východní Moravě však reagoval tvrdými represemi: zastřeleni nebo oběšeni měli být nejenom partyzáni, ale i jejich pomocníci a všechny osoby, které ilegálně překročily hranice se Slovenskem. Pro výstrahu nechal oběšené 48 hodin viset na šibenici.¹¹⁴

112/ Tamtéž.

113/ Německý státní ministr / III. odd. (Heckel) styčnému orgánu strany z 11. 12. 1944, NA, 110-4-533, str. 6–8. Frank Lammersovi 18. 8. 1944, BArch, R 43 II/1327b, str. 108–111. Viz též Küpper, *Karl Hermann Frank*, str. 218–221.

114/ Brandes, *Češi pod německým protektorátem*, str. 424–432. Kokoška, „Krise nacistické okupační politiky“, str. 609. Küpper, *Karl Hermann Frank*, str. 200n. Jen v pražské věznici bylo mezi 5. dubnem 1943 a 26. dubnem 1945 zavražděno 1075 Čechů, mezi nimi 155 žen. Jaroslav Rokoský, *Rudolf Beran a jeho doba. Vzestup a pád agrární strany*, Praha 2011, str. 535.